Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle
SiV@eduskunta.fi

ASIA: Kuulemis- ja lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022 vp) ja hallituksen esityksen (HE 43/2022 vp) täydentämisestä (HE 313/2022 vp)

Sanoma Media Finland Oy (”Sanoma”) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle hallituksen esityksestä tekijänoikeuslain muuttamisesta.

Esitämme näkemyksenämme seuraavaa:

Pääviestimme

Sanoma kiinnittää valiokunnan huomion alla oleviin kohtiin ja pyytää valiokuntaa edellyttämään esitetyn mukaisia muutoksia hallituksen esitykseen:

14 a § Koulut ovat oppimateriaalikustantajien ainoa asiakas. Korvaukseton pakkolisenssi olisi perustuslain mukaisen omaisuudensuojan vastainen.

Tämän vuoksi **pykälään on palautettava OKM:n viimeisimmässä versiossa (HE 313/2022 vp) poistettavaksi ehdotetut lauseet**.

25 h § Verkkolähetysdirektiivin johdantolauseessa 20 on todettu, että **tekninen jakelu ei ole yleisölle välittämistä**. Siten se ei myöskään voi olla edelleen lähettämistä.

Tämän vahvistamiseksi direktiivin mukaiseksi on **pykälään lisättävä tarkentava 5 momentti**, jossa todetaan, **että edelleen lähettämisenä ei pidetä ohjelmasignaalin jakelijan lähettäjäyritykselle tarjoamaa teknistä tapaa** lähettäjäyrityksen lähetyksen vastaanoton varmistamiseksi tai parantamiseksi

25 m § Pykälään on lisättävä tarkentava momentti, jossa todetaan, että **suora sopiminen on ensisijainen tapa** sopia oikeuksista.

Taustaa tekijänoikeuslain uudistamisesta

Tekijänoikeuslain uudistamista koskevaa hallituksen esitystä on valmistelu kahdessa vaiheessa ja eri henkilöiden toimesta.

Syksyn 2021 hallituksen esitysluonnos 1 valmisteltiin tasapuolisesti ja eri intressitahoja kuulleen. Esitys turvasi myös kotimaisten TV-kanavien jakelun nykytilan jatkumisen.

Keväällä 2022 eduskunnalle annetun hallituksen esityksen (esitysluonnos 2) valmisteluun osallistui tekijänoikeusjärjestön oikeudenkäynnissä asiantuntijana käyttämä ulkopuolinen konsultti. Esitysluonnos muuttui tässä konsulttivalmistelussa verkkolähetysdirektiivin osalta olennaisesti, eikä siitä ollut enää mahdollista lausua kirjallisesti. Lakiesityksen perusteluihin tehtiin kirjauksia, jotka olivat konsultin oikeudenkäynnissä antaman asiantuntijalausunnon mukaisia. Useat tahot ovat kiinnittäneet huomiota tähän lainvalmisteluun, erityisesti tv-kanavien jakelua koskevien pykälien osalta:

- **Perustuslakivaliokunta** kritisoi lausunnossaan (PeVL 58 / 2022 vp) hallituksen esityksen valmistelua ja ulkopuolisen konsultin käyttämistä.
- **Oikeuskansleri** on pitänyt ratkaisussaan (OKV/574/10/2022)2 konsultin käyttämistä jatkovalmistelussa ongelmallisena.
- **Talousvaliokunnan** (TaVL 43/2022 vp) lausunnossa tuodaan myös esille valmistelun puutteet ja vaikutustenarvioinnin puutteellisuus.

Lainvalmistelun riippumattomuuden ja objektiivisuuden turvaaminen on Suomen kaltaisessa oikeusvaltiossa hyvän lainsäädännön peruspilari, josta ei tule tinkiä missään olosuhteissa.

Muutostarpeiden yksityiskohtaiset perustelut

14 a §

Täydentävän hallituksen esityksen (HE 313/2022 vp) mukainen 14 a §:n 1 momentin viimeisen virkkeen poistaminen tarkoittaisi sitä, että kouluissa voisi käyttää ”opetukseen havainnollistamiseen” (valmistaa kappaleita ja saattaa niitä yleisön saataville) oppimateriaalikustantajien varta vasten opetuskäyttöön valmistamia koulukirjoja ja muita oppimateriaaleja sopimatta siitä kustantajan kanssa. Muutosehdotuksen mukaan tällaisesta käytöstä ei myöskään tarvitsisi korvata mitään.

Sanoma huomauttaa, että koulut ovat oppimateriaalikustantajien **ainoat asiakkaat**. Ilman kestävää ja markkinaehtoista tulorahoitusta, ei voida valmistaa uusia oppimateriaaleja. Muutos puuttuisi kustantajien perustuslailliseen omaisuuden suojaan ja olisi erittäin vahingollinen.

Perustuslakivaliokunta ei ole lausunnossaan (PeVL 58/2022 vp) edellyttänyt täydennykseen kirjattua pykälämuutosta. Perustuslakivaliokunta on ainoastaan edellyttänyt sitä, että täydennyksessä tarkastellaan ehdotusta ”perusteellisesti sivistyksellisten oikeuksien näkökulmasta”. Täydennyksessä olisi riittänyt sivistyksellisten oikeuksien avaaminen ja tarkempi kirjaaminen hallituksen esityksen perusteluihin.

Edellä mainituista syistä Sanoma katsoo, että **14 a pykälään on palautettava OKM:n valmistelemassa täydentävässä hallituksen esityksessä (HE 313/2022 vp) poistettavaksi ehdotetut lauseet**.

25 h §

Tekijänoikeuslainsäädännössä säädetään erikseen alkuperäisestä lähettämisestä (25 f §) ja erikseen edelleen lähettämisestä (25 h §). TekL 25 h §:n soveltamisalaa ei tule laajentaa siten, että se kaventaa direktiivin vastaisesti alkuperäistä lähettämistä, siten kuin siitä on 25 f §:ssä säädetty.

Tekijänoikeusjärjestöt ovat esittäneet tulkintanaan, että edelleen lähettämistä koskeva uusi ehdotettu 25 h § olisi tekijänoikeuden rajoitus, joka estäisi oikeudenhaltioita sopimasta suoraan televisiokanavien ja niiden ohjelmien jakelusta kaapelitelevisioverkoissa, yhteisantennijärjestelmissä ja niihin kuuluvissa asunto-osakeyhtiössä. Tekijänoikeusjärjestöjen tulkinnan mukaan uusi edelleen lähettämistä koskeva 25 h § käytännössä syrjäyttäisi laissa olevan alkuperäistä lähettämistä koskevan 25 f §:n.

Kotimaisten kanavien jakelu antenniverkossa ja kaapeliverkossa on kuitenkin alkuperäistä lähettämistä. Lähettäjäyritykset hankkivat ohjelmistoihinsa oikeudet suoraan sopimalla ja kaikille oikeudenhaltijoille korvataan.

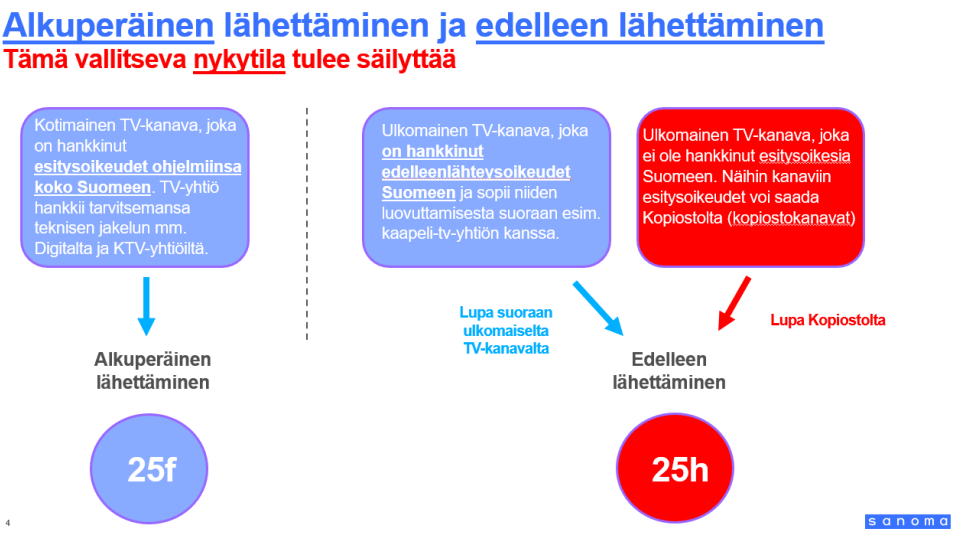

Tekijänoikeusjärjestöt pyrkivät silti tulkitsemaan, että ainoaksi tavaksi hankkia oikeuksia koko Suomeen, olisi lisensoida ne heiltä (Kopiostolta).

Käytännössä tällainen tulkinta tarkoittaisi, että

- mm. ulkomaisia oikeudenhaltijoita, kuten elokuvastudioita, kiellettäisiin lailla lisensioimasta nykyiseen tapaan tv-ohjelmien ja elokuvien esitysoikeuksia suoraan (ilman välikäsiä) suomalaisille televisiokanaville. Vastaava koskiksi myös kotimaisia tuotantoyhtiöitä.

- Pelkästään kaapelitelevisioverkoissa esitettäviä kanavia ei voisi enää ylläpitää tai perustaa, sillä kanavien koostamiseen tarvittavista sisällöistä ei voisi enää sopia suoraan oikeudenhaltijoiden kanssa.
- Kotimaisiin ohjelmatuotantoihin osallistuville tekijöille muutos tarkoittaisi kieltoa (rajoitusta) sopia tekijänoikeuksiensa vaihdannasta ja palkasta suoraan (ilman välikäsiä) tuotantoyhtiöiden kanssa.
- Kotimaisten ohjelmien 100 % ennakkorahoitus televisioyhtiöiltä päättyisi.
- Esityksen mukaan tekijöille ei voisi maksaa suoraan TV-ohjelmatuotannon yhteydessä sopimuslisenssin piirissä olevista oikeuksista, vaan niistä tekijät saisivat korvauksen vasta jälkikäteen, kun tv-ohjelma aikanaan esitettäisiin.
- Tekijöille maksettava korvaukset pienenisivät.
- Jälkikäteen maksettavat tekijänoikeuskorvaukset olisivat tasasuuruiset kaikille tv-tuotantoihin osallistuville näyttelijöille. Ansioitunut nimikkonäyttelijä saisi esityksen mukaan saman korvauksen kuin aloitteleva harrastelija.

Muutosesityksen vaikutukset olivat huomattavan negatiiviset kaikille. Voittajia ei olisi!

Muutosesitys on direktiivin vastainen:

1. Verkkolähetysdirektiivin johdantolauseessa 20 on todettu, että **tekninen jakelu** ei ole yleisölle välittämistä. Näin ollen tekninen jakelu **ei myöskään voi olla edelleen lähettämistä**, sillä siinä ei tapahdu yleisölle välittämistä lainkaan. **Verkkolähetysdirektiivi ei pakota muuttamaan televisiokanavien jakelun nykytilaa Suomessa kuten tekijänoikeusjärjestöt ovat esittäneet.**
2. Toisin kuin 25 h §:n perusteluista voi ymmärtää, verkkolähetysdirektiivi koskee edelleen lähettämisen osalta **vain rajat ylittävää toimintaa**.
3. Nykyiset vapaasti vastaanotettavat **kotimaiset tv-kanavat hankkivat esitysoikeudet koko Suomeen**, eikä kaksinkertaisille oikeuksien hankkimiselle ja korvauksille ole perustetta. Perustuslakivaliokunta on todennut tämän aikaisemmissa lausunnoissaan PeVL 7/2005 vp ja PeVL 64/2014 vp.

Kotimaisten kanavien jakelu kaapeliverkoissa ja kiinteistöjen yhteisantennijärjestelmissä Suomessa on verkkolähetysdirektiivin mukaista teknistä jakelua ja näin ollen alkuperäistä lähettämistä. Tämä tulee käydä ilmi TekL 25 h §:ssä (uusi 5 momentti) ja sen perusteluissa.

Kun verkkolähetysdirektiivin implementointi käynnistettiin, ei ollut tarkoitus säätää pakollisesta kollektiivihallinnoinnista, joka estäisi sopimasta suoraan oikeuksista oikeudenhaltijoiden kanssa. Sen vuoksi ei tehty myöskään mitään vaikutusarviointeja. Nimenomaan **direktiivin 5 artiklaan tuotiin jäsenvaltioille velvollisuus** tehdä suora sopiminen mahdolliseksi.

Verkkolähetysdirektiivi ei pakota muuttamaan televisiokanavien jakelun nykytilaa Suomessa kuten tekijänoikeusjärjestöt ovat esittäneet. Direktiivi velvoittaa Suomen säätämään vain rajat ylittävästä edelleen lähettämisestä.

Suora sopiminen tulee aina olla ensisijaien vaihtoehto, kuten myös Talousvaloikinta edellyttää, riippumatta siitä onko kyseessä alkuperäinen lähettäminen tai edelleen lähettäminen.

Valiokunnan on mietinnössään todettava, että verkkolähetysdirektiivin voimaansaattamisella ei ole tarkoitus muuttaa Suomen televisiomarkkinan toimivaa nykytilaa ja että suora sopiminen, jossa televisioyhtiöt sopivat oikeuksien käytöstä eri jakelutavoilla Suomen alueella suoraan oikeudenhaltijoiden kanssa on ensisijainen lisensointitapa.

Sanoma katsoo, että esityksen selkeyttämiseksi on lakiin lisättävä uusi 25 h § 5 momentti:

> *Mitä edellä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta 25 f §:n mukaiseen lähettämiseen, kun lähetys tapahtuu lähettäjäyrityksen toimesta tai valvonnassa ja vastuulla millä tahansa teknologialla samanaikaisesti ja muuttumattomana. Edellä 1 momentissa tarkoitettuna edelleen lähettämisenä ei pidetä ohjelmasignaalin jakelijan lähettäjäyritykselle tarjoamaa teknistä tapaa lähettäjäyrityksen lähetyksen vastaanoton varmistamiseksi tai parantamiseksi.*

<u>25 m §</u>

Verkkolähetysdirektiivissä on esitetty kokoaan uusi tapa sisältöjen saataville saattamiksesi – ns. suoran siirron menetelmä.

Tässä olisi kyse sellaisesta televisiotoiminnasta, jossa kyseisellä lähettäjäyrityksellä ei olisi lainkaan omaa ohjelmajakelua. Toimijan liikeidea perustuisi kanavien sisältöjen kuratointiin ja niiden lisensioimisesta jakelijoille eri jäsenvaltioissa. Koko liiketoiminnan logiikka perustuisi suoraan sopimiseen ja kanavista saataviin korvauksiin.

Tällä hetkellä tällaisia toimintaa ei harjoiteta Suomessa, mutta tilausohjelmapalveluissa on yksittäisten ohjelmien jo nyt tarjolla myös ”esikostettuja kanavia”. Tällä hetkellä näiden kanavien lisensiointi perustuu suoraan sopimiseen.

Muutosesityksessä ei ole lainkaan suoran sopimisen vaihtoehtoa, vaan ainoastaan kollektiivinen hallinnointi. Tällainen menettely olisi huomattavaa puuttumista nykyisiin toimiviin markkinoihin, eikä tällaiselle menettelylle ole löydettävissä perusteluita.

Talousvaliokunta on omassa lausunnossaan edellyttänyt, että ”… ***ettei sääntelyssä tule rajoittaa sopimusvapautta*** *siltä osin kuin se ei ole välttämätöntä. Näin ollen esimerkiksi verkkolähetysdirektiivin täytäntöönpanoon liittyvissä säännöksissä* ***kollektiivihallinnoinnin tulee olla ainoastaan täydentävä lisensiointimuoto*** *tilanteissa, joissa direktiivi mahdollistaa suoran sopimisen eri osapuolten välillä.”*

Sanoma katsoo, että 25 m §:ään on lisättävä 2 momentti, jolla on tarkoitus tehdä verkkolähetysdirektiivin 7 artiklan sallimalla tavalla **suora sopiminen** verkkolähetysdirektiivin 5 artiklassa ilmaistulla tavalla mahdolliseksi.

Tämä lisättävä 2 momentti vastaa asiallisesti edelleen lähettämistä koskevan 25 h §:n 2 momenttia.

> *Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta teoksen lähettämiseen suoran siirron menetelmällä, jos sen tekijä on luovuttanut oikeuden sen lähettämiseen suoran siirron menetelmällä sille lähettäjäyritykselle, jonka lähetystä lähettäminen suoran siirron menetelmällä koskee.*

Sanoma yhtyy siihen, mitä Medialiitto sekä Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta esittävät omissa lausunnoissaan.

Helsingissä 12. tammikuuta 2023

Sanoma Media Finland Oy

Marcus Wiklund
Johtaja, yhteiskuntasuhteet